

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntagma Iuris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnivm
Gentivm, Et || Rervm Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

30 de Prætoribus, & de Præfectis prætoriiis diuersis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

Atio, translata est in recuperatores libellares ad basilicam, quos vocant *Commissaires des requêtes du Palais*, referunt quibusdam capitulis. ¶ Nam magistri libellorum regii hospitii in propria curia quæ sedet Parisiis, sicut & curia requestrarum, cognoscant in prima actione seu instantia, & de causis magistrorum libellorum palatii, vel filiorum illorum, promouent in pure personalibus actionibus, & possessoriis, ex constitutione Ludouici. 12. edita 1499. artic. 45. & 49. & olim cognoscebant de controuersis a Equariorum, in sinuacionum pro finibus, limitibus, & locis excipiendatū in sinuacionū, ex constitutione Henrici 2. an. 1553. Hodiernam controuersiarum illarum fomes iublatus, suppressis in sinuacionum a Equariorum, & delata in sinuacionū auctoritate ordinariis locorum iudicibus, per constitutionem editam in comitiis Aureliæ habitis, art. 83. Retinet & hodie notionem de causa possessionis & personalium actionū inter aulicos officarios qui in comitatu ordinario sunt, quos vocant, *de la suite*, idq; tantū defendendo: & concurrūt cum præposito hospitii, quem & vocant *Præpositus de l'hôtel*, in iurisdictione illorum, vt liquet ex constitutione regis Ioannis, an. 1355. artic. 1. constitutione Philippi Palerit, art. 6. Franc. 7. an. 1539. Iudicant & de omni controuersia, iudiciorum regiorum, siue illa fiat antiquæ vel nouæ creationis, quomodo docent; & per quemcunq; modū vacationis fuerat impetrata: si inter impetrates quæstio de titulo sit, vtroq; dicat se habere iustum, quo defendatur, titulu. Si tamen quæstio in officio moueatur contra impetrantē officium, per illos qui intercedunt, & obiciunt, vel per subreptionem impetrati, vel in damnum Reipublicæ creatum, notio tunc ad Senatū, cui dirigitur publicatio vel receptio officiarū, pertinet: perinde ac si quæstio solum esset de executione vel exercitio officii, vt notat Rebuffus, lit. ordinatio. Regia. tit. 5. Horum quoq; magistrorum libellorū munus est, dum in comitatu sunt, referre & exponere Principi regulaciones propositas libello contra curias suprenas Parlamentorum, easq; iudicare in priuato vel sanctiori Regis consilio, vt habebatur in constitutionibus Aureliacensibus, art. 38. Atq; in aula principis modus edulius ex eorum consilio imponitur.

¶ Iuuant etiam Cancellarium magnum illi, qui Cancellariis seu officiiis æquitatis iuxta singulas suprenas curias, præpositi sunt. Voluit enim Princeps ita distribui officinas, vt sumibus litigantium parceretur: & ne prouinciarum negotia turbarentur. Et ideo quia vnaquæq; curia suprema habet propriam codicillorum officinam, qua seu a Nomophylacia, & velut a Rege impetrantur remedia appellacionum, & aliarum rerum, quæ ibi expediendi solent, re & curia Parisiensis veritum voluit: ne quis de rebus intra suæ ditionis fines agendis alibi supplicaret, quam in Cancellaria sui Parlamenti: nisi quis impetrauerit ab ipso Rege, regii oraculi antistitium, cuius diplomata effigie regia obgnata, per omnia tribunalia, in summa, summa, obnoxia, liberaque, suo iure sibi vindicant impertum, *Io. Luc. lib. 3. Placito curie tit. 7. pla. 3.*

¶ Sunt etiam Senatoribus curiarum suprenarum quidam custodes sigillorū, quibus earum Cancellariæ vtuntur. Sicuti & in quibusdam Præfidiarum Iudicum sedibus, alii sunt, qui ex Regio lario manus consequuntur expediendi & sigillandi literas, quas vocant supplicationes ciuiles propositionis, erroris, restitutionis in integrum, appellacionis, desertionis, anticipacionis, consensus seu, vt dicunt acquiescentiam, & similes in negotiis, quæ coram sede illa Præfidiarū, vbi statuitur custos sigillorum, tractanda sunt. Iſq; custos sigilli, consiliari etiam eius sedis officium & priuilegia exercet, in consilio. Henrici. 2. anni Domini. 1557. Omittit alios alterius negotii sigillorum regiorum custodes, qui in contractibus obligationem sigillo suppositam firmiter reddunt, & eorum executionem faciorem.

¶ Defert et adiuua custodis sigilli Præfidiarū, ei quem vocant, *le Cler des gardes seaux aux Præfidiarū*: prouentus & reditus sigilli quotannis ad suæ Cancellariæ præconem iudicarium, quem etiam vocant, *audiantier*: Fuerūt namq; ab Henrico 11. an. 1555. mens. Ianua. per edictum creati sex præcones iudicarij, & totidem antiographi vel eorum obseruatores, quos vocant, *contrevolleurs*, vt sex Cancellariis Parlamentorum Galliarū interessent: singulis videlicet, vnus præco. iudicarij & antiographus vnus, cum stipendijs ex sigilli prouentibus, quorum cura & receptio ad illos pertinet, vt reddant rationem magno primæ Cancellariæ audientiaro & Cancellario. Et ideo non debent huiusmodi præcones audientiarū a loco suæ Cancellariæ abesse, sine urgente necessitate: qua adueniente possunt munus suum delegare interim cuiquam ex secretariis aut notariis seu referendariis suæ Cancellariæ. Munus etiam ho-

rum præconum, æstimationem iuste inire eorum quæ pro codicillis præstanda sunt. Fuerūt ius alij postea additi, vt neq; vix inuenias alterius officij genus in nostra Francogallia, quod non haberit incrementum in numero: pluraq; alia in alijs sunt & de iure Cancellariæ nuper inuicta, plura antiqua inducta & expuncta.

¶ Reuocatum tamen illud intractamq; mansit, quod statutū ne adita Cancellariæ ingredientur, et q; accedant loco quo sigilla custodiuntur, famuli, ligatæ, pragmatici, aut alij quam magistri Requestrarum, curiæ supremæ Senatores, Secretarij, & qui pro ministerio exiguntur necessarii, *consist. Ludoni. 12. 1499. artic. 136.* Interdictum ne concedatur codicilli gratiæ, debet vti iudicandi pœna corporali: nisi in casibus iustitiæ, in consuet. Franc. 11. anni 1539. artic. 168. & de casib; vide ibi *Constantum*, in *Coment. Et in artic. 164.* id est, qui sunt iure ciuili excusabiles. Iuuenies in constitutione Caroli 8. anni 1489. tit. *de la justice du pays de Languedoc*, ad art. 64. duos Senatores curiæ supremæ a Cancellario committentes Tholose, vt sigillum Cancellariæ tenerent: quod tamen imputatū est, & vnus sigilli custos factus. Item art. 65. veratur, ne Secretarij referant vel consulant codicillos, sed subscribant: prius tamen consultatos, ab vno ex referendarijs, qui in cauda illorū scribat nomen suum. In 66. ne codicillis appellacionum Cancellariæ concedant, omisso medio, &c. Subiungit autem in art. 71. & seq. vsq; ad 96. traduntur quæ de custode sigilli parui Montis pessulani feruanda sunt, & circa vicarios eius in ciuitatibus constitutis certis, numeratis art. 78. circaue rigoris expeditionem, & executionem, quæ ibi videto. Sufficit mihi f. ntes indicasse, & in summa ad mouisse, Cancellariæ magnæ & sigillorum, quæ in potestate Cancellarii magni sunt, ista omnia proxime relata officia & operas, esse appendices, & veluti auxilia magni effectus & vniuersi Cancellarii.

¶ Neque enim necessarium est, ipsummet Cancellarium omnibus rescriptis regie auctoritatis se subscribere: hoc enim & nimium laboriosum esset, & impossibile: cum quotidie ex diuersis Cancellariis plura prodeant. Itaq; per regios Secretariis hoc munus impletur, etiam in magna Cancellaria: in qua tamen ipse se subscribit, in remissionibus seu abolitionibus criminum, gratiis, legitimacionibus, literis naturalitatis, vt ait Boerius, in *additio ad tract. de auctoritate mag. Consist. nu. 10. ad ver. quis literis*. Sic & in priuilegijs per Regem codicillis concessis, codicilli subscribi & signari debent per vnum ex Secretarijs regis, & testificari per ipsum Cancellarium, qui hoc verbum adicit, *visa*, & subscribit, in consuet. regia Francis. 1. *de la declaration touchant les amortissements*.

De Prætoribus, & de Præfectis prætorijs diuersis. CAP. 30.

Lib. 1. P. tit. 24. Lib. 1. C. tit. 29. 30. & 43. & lib. 2. C. tit. 2.

- 1 Continuatō Prætorum ad Cancellarios.
- 2 Prætor quis dicitur, prætorium quid, & prætoriana cohortes.
- 3 Prætor urbanus loco Consulis ordinatus.
- 4 Prætores qui in prouincijs mittuntur.
- 5 Prætorum differentia, & species, & seq.
- 6 Prætores Roma vnus primum, postea duo, postea plures, & n. 7.
- 8 Prætores urbani, & prouinciales, & n. 9.
- 10 Prætores de quibusdam negotijs Roma plures creati: Illi de quibus vnus electus, & a quibus.
- 11 Prætorum ornamenta, & insignia.
- 12 Præfecti prætorio qui, & species.
- 13 Præfecti prætorio Orientis diocesces & prouincias: Æthiopia, Galliarū, & Africa, nu. 14. 15. 16. & 17.
- 14 Prætorum in iure constituendo & interpretando auctoritas.
- 15 Edicta Prætorum annualia, & perpetua: quando, & quomodo in albo scripta, & cur difficiat intelletu nu. 20.
- 16 Edictis potius, quam per epistolam vel alio modo, cur Prætor ius constitueret.
- 17 Prætorum urbanorum quedam causa, & iurisdictione eorum.
- 18 Prætorum prouinciarum potestas in iure dicendo & alius.
- 19 Magisteria dignitas, qualis, & quanta, & n. 25.
- 20 Magister officiorum quis olim, & eius cura.
- 21 Magisteria dignitas militum præfidiarum, alia a dignitate magistreria.

¶ Via pleriq; istius seculi viri illustres, doctrina & eruditione Cancellarii nostri, auctoritatem Præfectorum Prætorio partati æquant, dicendum ordine censeo proxime post Cancellarii munus & iurisdictionem, de Prætoribus, eorum distinctione,

& potestate. Prætor dictus, qui præter iure & exercitu, ut notat M. Terentius Varro, 4. de ling. Lat. & alii, Cic. 3. de legib. Insuper. §. 1. Nouel. 2. 4. de præfide Pyth. Theophi. §. quatuor. diximus, de iure nat. gent. & civ. Ex actis Regibus dicti Consules Romani Prætores. Sicq; Festus vel Paulus apud eum ait. Prætoria porta in castris appellatur, quæ exercitus in prælium educitur. Quia initio Prætores erant, qui nunc Consules, & ii bella administrabant, quorum tabernaculum quoque dicebatur Prætorium. Docent idiplum verbale legis de clauo figendo, apud Lium, lib. 7. dec. 1. Lex vetusta, inquit, est præfide literis verbisq; scripta: ut qui Prætor maximus sit, is sedibus Septembribus clauum pangat. Et paulo post, quis fuerit ille Prætor indicat, a Consulibus postea ad Dictatores, quia maius imperium erat, soleme clauo figendi translatus est. Et alibi, idem lib. 3. dec. 1. Prætores & Consules iidem auspiciis creatos fuisse tradit: & Consules non indices, sed Prætores dictos. Prætorium adiectiue, id quod ad Prætores pertinebat dictum est: ut de porta Prætoria iam dictum ex Felto, & domus vbi Prætor habitabat, seu vbi ius dicebat. §. 1. cons. 2. 4. Nouel. de Prætorio Pythæ. Dicerent nunc palatium: quamuis, & aliquando inter palatium & Prætorium distinctio apposta, nulli iudicum, de off. re. lib. 1. C. tit. 44. Sic consilium Principis, qui est Prætor, & præit omnibus, & Imperatoris, vel Consulibus, quando præerat ceteris, Prætorianum dictum, & cohortes circa aulam horum Prætorum, siue in castris, siue in vrbe Prætorianæ dictæ. Et per quandam translationem ædificia magna, quæ digna sint Principibus & Prætoribus, Prætoria dicta aliquando, ut apud Suetonium, in Caligula c. 37.

¶ Et præfectus Prætorio dictus tempore Cæsarum qui manu & potestatem militarem in palatio seu Prætorio Principis habebat: ut tempore regum Tribunus Celerum qui eandem potestatem habebat, leg. 1. de off. Præf. Prætor. P. Et præfecti etiam Prætorio Orientis Illyrici, &c. qui in illis locis vicariam Imperatoris, ut præceteris, gerebant administrationem Prætores ab initio soli Romæ Consules annui, qui & bellica & ciuilia negotia regerent: donec oportuit Consulibus necessario bellis adesse, & vrbe relinquere: vel suo loco alios delegare. Et tunc loco illorum alii creati in partem oneris, & Prætores dicti. Siquidem vrbe abeuntes, vnum iuris dicendi causam in vrbe reliquerunt, qui Prætor dictus est Urbæus, l. 2. §. eumq; Consules, de orig. iur. P. Theoph. in d. §. quatuor in primis, de iure natur. quia in vrbe ius diceret, maximusque respectu Prætorum postea additorum. Et hic absentibus Consulibus consulare munus obibat, ut ait Cicero ad Plancium, lib. 11. Epist. fa. Et alibi, idem lib. 10. Placuit nobis, ut suffragium ad Cornutum Prætorum vrbe, litera deferrentur, qui, quod Consules aberant, consulare munus sustinebat. Minor autem potestas Prætoris vrbanus ipsa Consulari, quia in suffragium illius erat iurisdictionis, & minus imperium habebat. Gel. lib. 13. c. 14. Val. Max. lib. 2. c. 3. dum agit de controuersia iuris triumphis, qui præbant Prætoribus siue iure siue exercitu, dati sunt fasces, & totidem lictores: Consulibus vero duodecim, ut ait Appianus Alexandrinus, in Syriaco, nisi si quando cum dignitate consulari missi essent in provincias: nam tunc addebantur Prætoribus sex alii fasces & lictores, Plutarch. in Paulo Emilio.

¶ Quos præterea mittebant Consules sui loco in provincias quibus nec ipsi adesse possent, & illi Prætores dicti sunt: quamuis non essent omnes insignibus consularibus exornati, & Prætores etiam dicerentur. Sicque ait Sextus Pompeius Festus in libris de verborum signific. Prætor ad portam nunc salutatur, is qui in provinciam pro Prætoris aut Proconsule exiit. Cuius rei morem ait fuisse Cæsius lib. de Consulibus potestate talem. Albanos verum potius vsq; ad Tullum Regem. Alba deinceps diurna, vsq; ad Publium Decimum Murem consulem, populos Latinos ad caput Oetina, quod est sub monte Albano consulem solitos, & imperium communis consilio administrare. Itaq; quo anno Romanos Imperatores ad exercitum mittere oporteret iussu nominis Latini, complures nostros in Capitolio a Sole oriente auspiciis operam dare solidos: vbi aues addixissent, militum istum, qui a communi Latino missus esset, illum quem aues addixerant, Prætoris salutari solitum, qui eam provinciam obtineret, Prætoris nomine. Ita differentia plures cœperunt esse Prætorum, postquam alterius potestatis ac curæ plures additi sunt. Fuitque Prætor vrbanus, peregrinus: alii minores iuridici. Prætores provinciales, Præfecti prætorio Principis, in aula Principis: & Præfecti Prætoris Principis, extra aulam eiusdem. De quibus ordine dicendum, & de eorū potestate. Prætor itaq; vrbanus vnus fuit pro absentibus Consulibus creatus, ut munus illorum obiret.

¶ Postea vero crescente multitudinē populi, cum is non sufficeret oneri, alius additus est, qui de peregrinis, qui in vrbe confluebant, eorumque de causis iudicaret: dictus ideo Prætor peregrinus, l. 2. §. post deinde aliquot annos, de orig. iur. P. Lucius Florus consilatu Posthumii duos Prætores primum creatos fuisse tradit, lib. 19. Epist. Lium in fine 6. primæ & decadis refert, seditionē fuisse orram inter plebem & Senatū, cum rogationibus Tribunitiis Dictator victus, & primus de plebe factus est Consul. L. Sextius, eamque seditionem a Dictatore his conditionibus, vt concessum a nobilitate esset plebi de Consule plebei: a plebe nobilitati. De Prætorē vno qui ius in vrbe diceret ex patribus creando. Et postea lib. 7. in principio tradit, annum illum fuisse insignē duobus Magistratibus, Prætura & curuli Edilitate, quos sibi Partitiū quaesierant honores, pro cœso altero plebi consulatu: & Consulatum L. Sextio a plebe datum: & Præturam Sp. Furio. Edilitatem M. Filio Camillo patres dedisse: collegam autem L. Sextio, L. Æmilium Mamercum Prætorē. Dicit & Collegam Consulium Prætorē, isdemq; auspiciis iura cum iis redderem & creatum. Rursum lib. 8. notat anno ab vrbe 114. C. Sulpitio Lengo, & P. Elio Petr. Coss. Q. Pub. Philonem Prætorē primum de plebe aduerfante Sulpitio Consule, factum. ¶ Quo tempore Illyrici, quibus bellum indictum ob legatum occisum, subacti fuerunt, in deditionem venerūt, ampliatum Prætorum numerus, & quatuor fuerunt, Florus lib. 20. Epist. Lium. Et ipse Lium sæpe meminit totidem creatos, lib. 3. 4. §. 5. decad. 3. §. seq. & lib. 9. decad. 4. transiitque nomen Prætoris, quod summam quandam principio referebat Consularem dignitatem, in Magistratum, & Prætores dicti a præcedendo ceteris Magistratibus, in iure sibi commissio dicendo. Et ann. ab vrbe condita 180. Cn. Cornelio & Q. Minutio Coss. primum sex Prætores creati cœperunt, crescentibus late provinciis, & sese diffundente imperio.

¶ Verum præterea non omnes has vrbes fuisse, sed ex illis sex, 8. duos tantum sortitos vrbanam & peregrinam Præturam, reliquos sortitos provincias. Nam tunc vrbanam, M. Sergio: peregrinam iurisdictionem M. Minutio Ruffo contigit. Sardiniam provinciam vero, L. Attilius Siciliam, L. Manlius Vollo: Hispaniam citeriorem, T. Sempronius Longus: vltiorem, Mælius est consecutus, ut ait Lium, idem lib. 2. decad. 4. Illudque apud ipsum obseruauit alibi, idem lib. 5. decad. 3. dum ait, Appianus Claudium Pulcrum Magistrum equitum dictum, cui Sicilia in provincia fuerat. Et paulo post creatos quatuor Prætores, eosq; Prætores provincias sortitos, & P. Cornelium Syllam, vrbanam & peregrinam habuisse, quæ antea duorum fors erat: Cn. Fuluium Flaccum, Appuliam: Claudium Nerone, Sarsellam: M. Iunio Syllano inter Consules relicto, quibus bellum cum Annibale & binæ legiones decretae. Sic ergo constat Præturam in iure dicenda sorte datam inter Prætores Romæ. Cic. manius Oras pro Muræ. ibid. Sors ea fuit, scilicet Prætura, quam omnes ius necessariū optinimus iuris dicendi. & orat. 7. in Verrem, cum tibi fors contigisset, ut ius diceres, &c. Hinc intelligimus quod dictum est per Pomponium Iurisconsultum, capta deinde Sardinia, Sicilia, Hispania, & Narbonensi provincia, tot Prætores fuisse creatos. Pompon. in l. 2. §. capta deinde Sardinia, de orig. iur. P. Sicq; distinctio natiua Prætorum iuridicorum maiorum, duorum videlicet vrbanis & peregrinis, ab iis qui sortiti erant provincias administrandas.

¶ Nam præterea creati qui auctoritatem Prætoris gererent, sortiebantur Consules cum illis prætorias provincias, & secundum sortitionem sine inuidia in earum administrationem mittebantur cum Imperio Prætorio: neq; enim mittebantur cum hoc imperio ad omnes alias administrationes Præfæti. Et isti soli hoc nomine mittebantur ornati, quo ceteris omnibus præter & prouenerentur: permilla eis tam Reipubl. quam legum præscriptio. Vnde & ea loca in quibus publice ii Magistratus vel ius reddere, vel habitare solebant, Prætoria appellarunt, atq; vt præterq; in Reipubl. leges, ex vno Prætorum voce inferrentur Romani constituerant. Et multi prætores partim Siciliam, partim Sardiniam insulam, partim Hispaniam, partim terra mariq; alii aliud vel Imperio adiecerunt, vel rexit, vt scribit Iustinianus §. 1. Nouel. 24. de Præf. Pythæ, annotatq; olim Romanos maioribus Magistratibus, in provincias missis, plus dignitatis sibi comparasse, & Prætores vocasse, & eis legum & armorum potestatem dedisse.

¶ Pro præterea necessitate quoq; negotiorum in ciuitate Romana accidentium, additi Prætores ciuiles, vt pro necessitate provinciarū alii, cum potestate certarum rerum. Sic creati aliquando a suffragiis & comitiis populi, interdum a Dictatoribus, interdum a Senatu inter-

interdum ab Imperatoribus, prout Reipublicæ ad ministratio & summa hanc varietatem incidit. Tempore Syllæ & Marii, fuerunt Romæ etiam senes Prætores, *Uelle. Paterni. lib. xio. histor. Roma.* Sylla cavit, ne Prætor fieret prius, quam Consul. Quæstio: & ne esset Consul, nisi decem annos post Præturam excurreret, *Asp. lib. 1. de bello civil.* Ique publicas cum constituisse: & quæstiones de patriciis, de falsis, de sicariis, quatuor adiecit Prætores, *leg. 2. §. deinde Cornelius Sylla. de orig. iur. P.* Ad id idem Iulius Cæsar. Auxit & numerum Octavianus, *Sueton. in Octavio. cap. 37.* Inuenti sunt & cum illis ab aliis instituti septemdecim, *d. leg. 2. §. diuus Claudius.* Subinde tandem ad numerum ternarium redacti, *cautumq; a Martiano & Valentiniano. l. si. C. de offi. prætor. l. 1. C. tit. 43.* ne ultra tres in vrbe creatur per singulos annos itq; iudicio Senatus ordinaretur, exiis, qui proprium larem in vrbe haberent, nõ ex prouincijs. Cuius legibus, *Prætor esto. quocumque Senator creuerit. popululusq; iussit. tot. esto.* Addit. billex comitijs populij, auctoritatem Senatus: vt a populo & Prætura petita sit, *conf. l. ex l. Barbarius Philippus de offi. prætor. lib. 1. P. tit. 14.* Verum tamen Leo Imperator, postea Nouella constitutione, inter excusas 47. ademit potestatem Senatorij præficiendi tres illis Prætores in vrbe, & ad potestatem Imperatoriam transiit, titulo *αρχιπρωτοδικου τῶν διδωτων νόμων τῶν βουλευτικῶν ἐπιτηδων ἀρχῶν περιβολῶν.* De abrogatione legis quæ Senatui Prætores: decurionibus, vtro, Præfectos statuere permittebat.

11 ¶ Caius ¶ autem referrent auctoritatem Prætores, iam ex his quæ diximus liquere arbitror, consularium & propemodum regiam per illos sustineri, idque & eorum etiam insignia probabat: cum Prætoriorum nomen a seculis, latus clauus, paludamentum, toga prætexta, dimidiatus fascium consulariam numerus, *Wolph. Lazius lib. 9. commentaria reipub. Romanæ. cap. 6.* Et Traianus Cæsar Consul, ad Prætores multa remittebat, atque vt collegas vocabatur in quod ita populare gratumque audiebatur, sed quia ita sentiebat, vt scribit Plinius in Panegyrico Traiani. Et vix fuerunt Prætores missi in alias prouincias, quam in eas quibus olim antequam ditioni Romanæ iuncte fuissent, imperauerat. Rex. vel alia potestas, quæ summo & libero iure vixisset. Vt viderentur per Prætorum regiam quodam modo dignitatem, Romani illas regere. Et si pendens Prætorias prouincias in Nonellis Iustinianensis relatas, si plerumque obseruatum inuenies in Prætoribus Pyidiæ, *Novell. const. Iust. tit. 24.* Lycaoniæ, vbi regnum olim Archadii, *Const. Nouell. 25. & 145.* Phrygiæ, *d. Nouell. 145.* Thraciæ, *Novell. 26.* Paphlagoniæ, *Novell. 29.* Siciliae, *Novell. 34. &c.* Quæ tamen fuerunt factæ prouincie, consulares, vel prædiales, aut ducales, secædum alia Imperatorum tempora, vt inuenies in notitia vtriusque Imperij. In locis vero vbi erant Imperia olim, Romani quoque in memoriam, quod sibi imperia quæ fuissent maiores Prætores constituerunt annuos: & Prætorum Principis sub Imperatoribus dici voluerunt Cæsares, sed em illius gubernationis, & eos qui eo mittebantur, præfectos prætorio nominantur.

12 ¶ Ita ¶ & recte quidem a dignitate, & quod præterent ceteris in prouincijs sibi commissis, Prætores quoque dicitur, *leg. 1. §. Deo iung. nobis. de offi. prætor. Afri. lib. 1. C. tit. 30. & tit. de offi. prætor. Orient. & Illyrici.* Si consideres vero principem, Imperatorem, cuius ibi vices gerebant, non Prætores recte vocabis, quia Prætor erat ipse Imperator, qui omnibus præerat iure & potestate, sed Præfectus prætorio principis, id est, qui administrat Prætoriam am & primam principis curam: vt in aula ipsa Principis non recte dices Præfectum prætorio, appellari Prætozem, quia ibi is non præest, sed Princeps aut Imperator: At non falleris, dicendo eum esse Prætozem, respectu sibi subditorum quibus præest, *l. vni. de offi. prætor. lib. 1. P. tit. 11.*

13 ¶ Fuerunt ¶ autem illustres Præfecti prætoriorum Principis quinq;que. Primus præfectus prætorio vbi erat Princeps, de quo in Cancellario sumus locuti. Duo in Africa Orientis & Illyrici: duo in Occidente, Italiae & Galliarum. Et vterque vbi in notitia vtriusque Imperij sub dispositione virorum illustrium præfectorum prætorio per Orientem, vltra tempore Archadii & Honorij CC. quinque diæceses erant, Oriens, Ægyptus, Afiæna. Pontica, Thracia. Prouinciæ Orientis quindecim. Palaestina, Phœnicie, Syria, Cilicia, Cyprus, Arabia, Dux & Comes reipub. Afiæna, Palaestina Salutaris, Palaestina secunda, Phœnicie Libani, Eufratenis, Syria Salutaris, Oribæna, Mesopotamia, Cilicia secunda, Ægypti sex prouinciæ, Libya superior, & infer. Orthebais, Ægyptus, Archadia, Auguttanica. Afiæna prouinciæ decem, Pamphilia,

Hellespontus, Lydia, Pyidia, Lycaonia, Phrygia, Pacatia, Phrygia Salutaris, Lycia, Caria, Intalia. Pontica prouinciæ decem. Galatia, Bithinia, Honorias. Cappadocia prima & secunda, Pontus Polemoniacus, Hellenopontus, Armenia prima & secunda, Galatia Salutaris, Diæceses Thraciæ prouinciæ sex, Europa, Thracia, Hæmimontis, Rhodope, Mœsia secunda, Scythia.

¶ Sub ¶ dispositione vero virorum illustrium præfectorum 14 prætorio per Illyricum, duæ erant Diæceses vltra tempora Archadii & Honorij CC. Macedonia, & Dacia. Macedoniae prouinciæ sex, Achaia, Macedonia, Creta, Thessalia, Epirus vetus, Epirus noua, & pars Macedoniae Salutaris. Daciæ prouinciæ, Dacia mediterranea, Dacia Ripensis, Mœsia prima, Dardania, Præualidana, & pars Macedoniae Salutaris.

¶ Sub ¶ dispositione viri illustri præfecti prætorio Italia rtes 15 Diæceses, Italia, Illyricum, Africa. Prouinciæ Italiae decem & septem, Venetia, Æmilia, Liguria, Flamma, & Pæni Annonarij, Tuscia, & Umbria. Piceni Suburbicarij, Campaniæ, Sicilia, Apulia, Calabria, Lucania & Bruttiorum, Alpiam Cottiarum, Rheetia prima, Rheetia secunda, Samni, Valeria, Sardinia, Corsica Illyrici prouinciæ sex, Pannonia secunda, Sarmia, Dalmatarum, Pannoniæ prima, Norici mediterranei, Norici Ripensis. Africae prouinciæ 7. Byzantium, Numidia, Mauritania Sitifensis, Mauritania Cæsariensis, Tripolis, præfectus annonæ Africae præfectus fundorum patrimonialium.

¶ Sub ¶ dispositione præfecti prætorio Galliarum, Diæceses 16 Hispaniæ, Galliarum, Britannia. Hispaniæ prouinciæ septem, Bœtica, Lusitania, Callectia, Tarracoenensis, Carthaginensis, Tingitania, Baleares. Prouinciæ Galliarum decem & septem, Vienensis prima, Germania prima, Germania secunda, Belgica prima, Belgica secunda, Alpes maritimæ, Alpes Penninae & Graie. Maxima Sequanorum, Aquitania prima, Aquitania secunda, Nouem populi, Narbonensis prima, Narbonensis secunda, Lugdunensis secunda, Lugdunensis tertia, Lugdunensis Senonia. Britanniarum quinque prouinciæ, Maxima Cæsariensis, Valentia, Britannia prima, Britannia secunda, Flauia Cæsariensis.

¶ Ignorandum ¶ autem non est, mutatam fuisse hanc imperij 17 dispositionem. Et eodem tempore Iustiniani, tres præfecti prætorio fuerunt in Oriente. Cum enim fuisset antea Africa erepta, & postea recuperata, is fecit maximam eius Africa præfecturam. Ita fuerunt præfecti prætorio tres, Orientis, Illyrici, & Africae, *leg. 1. de offi. præfecti prætor. Africae.* Sub fratribus namque Cæsariibus Archadio in Oriente, Honorio in Occidente regnantibus, iam imperium in varias partes scissum est. ob præfectorum perfidiam, *Socr. lib. 6. histor. Eccl. scap. 1. & Blaud.* Iustinianus autem per Ducem Belisarium, Cæsarem regem Parthorum vbi cum Parthis redaxit, & Tyrannos Vandalorum in Africa superauit, *Enagoras. lib. 4. cap. 16. Procop. lib. 1. 2. 3. 4.* Lapsa est dehinc paulum imperij ditio, & partem sibi Franci, partem Germani, partem Turca vindicauerunt, deliqueruntque istæ Prætorianæ etiam potestates: vt hodie illis non sit locus. Verum tamen e necessarium est eas in suo statu prout fuerunt constitutæ considerari, ad iura ciuilia Romano intelligenda, quæ de Prætoribus Romanis & prouincialium sequeuntur inculcant tractationem, vt quæ fuerit illorum potestas prima, & incrementum eiusdem, sine maximis erroribus ignorari non possit.

¶ Prætorum ¶ R. imæ auctoritas in negotijs, & in prouincijs 18 sibi commissis magna fuit, in iure constituto conservando, interpretando, & statuendo cum æquitate. Et sic fere omnia Prætoris edicta, quæ præter ius civile aliquid statuunt, semper rationes ad æquitatis anchoram referunt, *vt in l. 1. de part. P. in l. 1. quod quis iur. P. & simil.*

¶ Videtur tamen Vatro, *de ling. Lat.* iudicia primum Prætoris ad legem conformia & Censuram ad æquum reducta significare, dum ait, *In Comædis vides dici spōdeotnam gnatum filio uxorem meo: Quod iurum & Prætorium ius ad legem, & Censuram iudicium ad æquum æstimabatur.* Et ab initio quidem limes huius potestatis videbatur esse solius iuris interpretatio. Vnde neq; extra casus iuris Prætores heredes facere dicebantur, sed quasi heredes: imitati hoc ius civile. *l. 1. & 2. de poss. her. pet. in 25. P. tit. 5. §. quos prætor. de bon. poss. Paul. l. prætor. 118. de reg. iur. P.* Et si qua iuris cōdēdi potestas inter ita uōdum concedebatur, tēporalis illa erat, vt Magistratus annua auctoritas. Et ut aiebat Cicero, *3. Verriana.* Quo plurimum auctoritatis Prætoris tribuebant, legem annuam eius esse dicunt. At tandem tanta in iure constituendo concessa prætoribus in iudicijs, potestas, vt priora abrogare, & noua inducere possent: maxi-

musque tum illos h- n s habitus, & ius prætorium honorarium dicitur esse per excellentiam. §. Prætorum quoque ed. de iure nat. gent. & civil. Ius autem civile §. 1. de iust. & iure, P. Et de Prætorum munere, honos, Biond. lib. 2. triumphan. Rom. Finest. de Magistrat. c. 19. quamuis alia quæ ceteris Magistratibus honorem esse dicamus, l. 1. de alb. scrib. P. ut de muner. & honor. P. a. licet, de probatio. cum honor sit omnis administratio Reipublicæ. l. honor est, de muner. & honor. P.

19 ¶ Ita factum & deinceps, vt & edicta eorum, quæ annalia antea consuebant Prætores, efficerentur perpetua. & tantæ auctoritatis ac ius civile. §. sed cum paula. m. de testam. Quoniam & aliquando proprium ius illis variare licuit, & ex voluntatis arbitrio diuerso modo iudicare, donec modas eius lege impositus, ne pendente Magistratu iure variare liceret: & quo iure essent vsuri proponerent. Locus Dionis id mihi manifeste docere videtur, quem e Græco sic conuersum habes, Dio Cass. lib. 36. Prætores solebant iura ea, secundum quæ essent iudicaturi, scripio edere: neque enim Prætores id ius quod ad contractus dirigendos positum erat, obseruabant, neque id unquam fecerant, neq. iuri scripio iterant, sed sepe numero ea variauerunt, crebroq. per gratiam Sedium certorum hominum, veluti fieri assolet, multa gererentur. Dnec C. Cornelius Tribunus plebis rogationem tulit, vt statim ab initio ante fores prædicerent: quo iure essent vsuri, & deinde ab eo nequaquam desisterent.

20 ¶ Ex quibus verbis, qui iura tractet discere facile possunt, quorsum album Prætoris dicitur, & quid in eo proscriptum esset. Nam proscriptio illa fiebat edictorum in albo Prætoris, iurisdictionis perpetuo sequendæ causis, l. si quis id quod, de iurisd. omn. iud. P. non enim interdita, quæ erant decisiones singularium negotiorum, sed edicta secundum quæ interd. & iudicabantur & alia. descr. hebantur. Exemplaq. ed. in genere concepta sepe inuenies, vt in l. iurigentium 7 §. prætor ait de pact. P. in l. 1. §. ait prætor. de post. l. 1. §. ait prætor, quod mot. cum siml. Documtus antea l. b. 2. c. 19. edicti & interditi differantiam, vt opus non sit repetitione. Fuerant annotationes & commentaria plura in edicta Prætorum antiquorum Iuriconsultorum, eo quod illa verbis Laconicis, vt paucis scribi possunt, concipiebatur. d. f. illi ita cõtextu: breuitas enim sermonis hoc habet naturale vitium, obfcuritatem. Dum breuis esse laboro, inquit Horatius, obscurus fio. Quare illis sub illor fuit adhibenda tractatio. S. que & Iustinianus, l. meminimus. 1. §. de legis. hered. C. lib. 6. tit. 57. Sed §. 10. quid, subtiliore tractatu habito necessarium diximus. Et si quid ex Prætoris iurisdictione frugi iuuauit, est §. hoc cum perf. l. s. ma. d. s. p. s. f. i. o. n. e. d. i. s. p. o. s. i. t. i. o. n. e. per nostras leges amplari. Et Q. Scæuola clarissimus, legum vates & cernitissimas, quæ licet inque de iure prætorio confuleretur, ad Partum & Casellum, quia hæc scientiæ dediti erant, consultores reuocabat. Val. Max. lib. 8. cap. 14.

21 ¶ Dignum tamen est obseruatione quod annotauit Theophilus, in §. quatuor diximus, de iure nar. in iust. iur. civil. quod Prætor constituebatur ius non per epistolam, aut per decretum, sed per edicta tantum: eum tamen Principes vtraque faceret. Quia inquit, Magisteris multis est obnoxius suspicionibus amicitiæ, corruptionis per dona & odium, quæ in principem non cadunt: neque enim is a se in seatur, qui fortunarum & personarum nostrarum est dominus; nec gratia ducitur, quoniam ei quem diligit aliter prodesse potest: nec od. t. quia aliter necare & vindicare potest. Porro id eo tantum per edicta iura constituere Magistratibus permillum est, quod edicta res ipsas præcedat, id est, antequam negotia & causæ existant, proponi soleant: ita omnis deterior suspicio cessat.

22 ¶ Liuius scribit cognouisse prætores de Legatis, lib. 6. deca. 5. ab illis, & a Tribun. pleb. peti. l. i. titos tutores, idem lib. 9. deca. 4. seipfos tamen dare non poterant, l. fin. de offi. prætor. C. Factus de hinc & prætor tutelaris, cum ante tutor a Consulibus daretur, & liberatus est Prætor urbanus magnus ea molestia, sub Marco Imperatore, vt scribit Iulius Capitolinus, in vita Marci. Habuerunt & Prætores curam ærarii cum Quæstionibus, Cornel. Tacitus lib. 13. Iudices dabant & recuperatores pro interd. cis, vt iam diximus cū de delegatis & equibus paulo ante locuti sumus: Et, vt ait Cicero, pro Flacco Iustissimus Prætor iuris disceptator, qui primata iudicat, iudicari vult inbeat. Et alibi, idem pro Cæcina, Prætor qui dicit totos aut vim fieri velat, aut vsu sui factum inbet: qui de fossis de cloacis, de minimis aquarum itinere, conueneris in erd. cit. l. 1. §. deinde Cornelius Sylla, l. 2. de orig. iur. P. alias aliorum Prætorum notiones refert Pompon. Iuriconsul. cum plures constituti sunt singulis peculiare, de falso, de patriciis, de licariis, de frumento,

de fideicommissis, qui inter fideum & priuatos ius dicerent. Vlp. l. 1. de offi. prætor. P. Prætor concedit, vt pater eius apud illum manumittere possit: & Paulus, l. 2. eod. scriptum quid se emancipare vel in adoptionem dare: quamuis ipse necesse tutorem, vt respectabilem iudicem dare possit, l. fin. eod. Constantinus notione in illis statuit, in l. 1. de offi. prætor. de libertatis statu, de restitutione in integrum, de tutoris datione, vel ordinatione curatorum, de emancipatione liberorum, Iustinianus pene collapsum Pictoris dignitatem iterum subleuauit. Nouell. 13. vbi dicitur Pictoris dignitatem plebeis. Statuitque ita non in andos eos qui tuendæ quieti & disciplina publicæ profuer. Refert & ibi eorum antiquam dignitatem, quo modo ea non ablit longe a Consulatu, & quem secundum leges locum obtineat. Et quemadmodum olim Consules in amplissimo ordine principatum tenebant, Tribuni plebis aatem plebem moderabantur: ita & se velle, vt ex Senatoris vitis prætores omnia prædicta munera obirent, ex auctoritate & concillis imperatoris, datq. notione de perpetratis cadibus, de adulteriis, de aggressionibus, de rapinis, & id genus aliis: de maotu populari. Dat illis alleuorem, viginti milites, triginta matricularios, qui illorum inuisionibus vsurent, flagitiose viuentes continerent, vniuersum statum ciuitatis ad formam competentem redigerent. ¶ Prætores t. provinciales, potestatem maximam & ferream quocq. habere dicebantur, habebantq. iurisdictionem & auctoritatem legum, & contra eos qui non obtemparent, potestatem armorum, §. ac si is magistratus, constit. 24. Nouell. Justiniana. Maiorem qui Præfecti prætorio perncipali erant, quos ad similitudinem Tribunorum Celerum, & Magistrorum militum Imperatores sibi adlegerunt, data eis pleuor licentia ad disciplinæ publicæ emendationem, sine spe proocationis ab his quæ illi dicerent, vel restitutionis per alios, quam per illos contra sententiam eorū faciendæ, l. 1. de offi. prætor. lib. 1. P. in l. 1. Cassiodorus in formula Præfecti prætorio, eius latius describit potestatem, lib. 6. Variar. c. 3. Hinc, inquit, dignitati eum Principe iura communia sunt: ex hinc enim sine præscriptione longinquos, magna quantitate multas erant: sicut pro sua debet assone d. s. i. b. u. i. s. t. i. o. n. e. s. i. m. i. l. i. t. a. t. e. p. o. t. e. s. t. a. t. e. l. a. r. g. i. s. t. u. r. v. a. c. a. n. t. i. a. b. o. n. a. p. r. a. s. c. r. i. b. i. t. d. i. s. t. i. c. t. a. p. r. o. u. i. n. c. i. a. l. v. m. l. a. d. u. e. n. t. p. r. i. n. c. i. p. e. m. d. u. r. q. u. i. d. e. s. t. q. u. o. d. n. o. n. h. a. b. e. a. t. c. o. m. m. i. s. s. i. m. c. u. i. u. s. v. e. l. i. p. s. e. r. m. o. Iudicum pene est, vt non possit leges condere, cum sine appellatione possit iudicare: potest autem digni as nulla est æqualis: vice sacra vbiq. iudicat, nullum miles de foro præscribit, excepto officiali Magistri militum: credo vt vel illis a quid antiquus cederet qui videbantur pro re publica iudicare. Et Præfectus, militia perfunctus Tribunorū & notarios honore iudicis, &c. ¶ Excipit t. ibi Cassiodorus officium Magistri militum, ne illi imperet Præfectus prætorio. Erat enim illo tempore, quo ipse loquitur, magisteria dignitas inter Prætorias cohortes & vrbane præfectu equitum primatum habens, & a quibus, vt idem Cassiodorus notat, ei humile præbatur obsequium, idem in formul. Magisteria dign. in lib. 6. Variar. c. 6. Huius etiam Magistri iurisdictionem fuisse ait & officium, circa palatii disciplinam, & insolentiam scholarum procellosos mores, Senatores & alios venientes ad principem trepidos admonere, loquentes componere, & verba sua etiã interpretare, vt princeps decenter audiret. Erat ille donator aulici consistorii, promissor diei: per eum Legatorum quantum festinatum denuntiabatur aduentus, nemo per prouincias Iudicum olim falcem assuebat, nisi & hoc ipse fieri decreuisset, & quotores quoque victualium rerum in vrbe regia propria auctoritate constituebatur. ¶ Quidam t. hunc magistratum in Gallia putant dici, Grand Mastre, qui olim cognoscebat de contouersis aulicorum, & eorum qui curiam petebant, de criminibus & furtis in domo Regis seu palatio commissis, qui olim quocq. concedebat officia regia, & eo absente loco eius cognoscebat de grauioribus negotiis: sub cuius cura erat etiam magister ordinatus domus Regis. Sed qui contulerit potestatem vtriusque, recte cognosceret aliam vtriusque fuisse auctoritatem. Magisteria namque Romanorum dignitas, maxime belli curam habebat. Et super omni limite sub sua iurisdictione consistit, inquirere, quemadmodum se militum numerus haberet, dabatur operam circa castrorum curam, & singulis annis omnia Principi referebat, l. 1. de offi. magist. offic. lib. 1. C. tit. 3. 4. Nominabat Principi milites & duces, quidonei curis & honoribus militibus essent, l. 1. C. eod. Rerum maiorum militarium & Senatoriarum personarum exauctorandarum solus habebat potestatem, l. 3. eod. Erant illi cõmissi castrorū positiones, & valli, fossæ, tentoria, tabernacula, tormenta bellica, & similia. Et magisteria etiam potestati inter milites in-

esse iurisdictionem Imperatoris Honorius & Theodosius re-
 scripserunt. *Magisteria*, *6. de iur. iud. c. 1.* Fuit ante Arca-
 dium & Honorium tempus, in quo erat adhuc Magist. et officio-
 rum alius a Magistro militum. Nam Anasias, Magisteriam di-
 gnitatem magnificam per Orientem constituit, cui & duces &
 milites praesentales obedirent. *l. si. de re milit. lib. 12. c. 1.* Fuerunt au-
 tem per Orientem ante tempora Arcadii & Honorii Magister
 officiorum per Orientem, & Illyricum, vnus: & per Occidentem
 alter, vt scribitur in notitia vtriusque Imperii. Sub Orientalis dis-
 positione erant scholae Senatorum prima, & secunda, gentilium
 sagittariorum, clibanatorum, armaturarum iuniorum, agerium
 in rebus, mensores, lampadarii: scriinia memoriae, memoriae epi-
 scolarum, libellorum, dispositionum, officium admissioum: fa-
 bricae Orientis, 5. Ponticae, tres: Aetiana vnus, Thraciarum, duae: Il-
 lyrici, 4. Erantque illi Magistro officiorum de schola gentium in
 rebus adiutor, subadiutor, adiutores duo, Fabricarum tres, Barba-
 riorum tres, Orientis vnus, Aetianae vnus, Ponticae vnus, Thracia-
 rum & Illyrici vnus. Curiosus cursus publici praesentis: vnus cu-
 riosus per omnes provincias, interpretes diuersarum gentium. Re-
 rum earundem scholae & scriinia, & fabricae in Illyrico, Italia, &
 Gallis fuerunt, eademque munera fuerunt Magistro officiorum per
 Occidentem. Deferunt leges istis notiones militarium causarum
 quorundam. *d. l. 1. 2. 3. 4. de offic. magi. offi. c. 1.* C. quas i. fin. de re milit.
 lib. 12. C. Magist. militum & peditum, & Ducibus concedunt illi
 namque & Magisteriam dignitatem habere dicuntur militarem,
 vt docuimus antea lib. 19. c. 17.

¶ Veruntamen ex illis colligitur, Magisteriam dignitate Ma-
 gistorum equitum & peditum praesentium, minorem Magi-
 steriam dignitate, de qua tractat Cassiodorus, quam etiam dicit no-
 cessisse Praetoriae seu Praefecti praetorio Principis, cuius maxi-
 mam fuisse docuimus potestatem, & fere a rege secundam. ¶ Ad
 ¶ cuius etiam imaginem tres Praefecti Praetorio in Oriente, & duo
 Praefecti in Occidente, dignitatem & potestatem magnam subie-
 runt: vt legem quoque condere possent, modo legibus iam con-
 stitutis non aduerterentur. *l. 2. de offic. praef. praet. Orient. lib. 1. c. 11.*
 29. in lices suarum administrationum deponere ex causa deli-
 quorum, & alios subrogant. *l. 3. & 4. eod.* Rescripta Principis ad
 eos solos referuntur. *l. 1. c. eod.* Et in lumen in sua Praefectura
 habebat dispositionem iuris & actionum, excepto quod libellus
 illis oblati, non constituebat litis contestationem. *l. 1. eod.* sicuti
 in libello Principi oblato receptum aliquando est. *l. 1. & 2. quan-
 libel. princ. oblati. lit. cont. fac. c. 1.* Et leges generales constituere non
 poterant, nisi Principis essent iudicio approbatae. *d. l. 2. de off. praef.
 praet. Afric. l. 1. & si. C. de legib.* Aderant singulis Praefectis maiorum
 Praetoriorum, Princeps cornicularius, adiutor, commensariensis,
 ab actis, numerarii quatuor, in his autem vnus, operum alter, sub-
 adiutor, cura epistoliarum, regeferatarius, exceptores, adiutores, sin-
 gularii: vt scribitur libro notitiae vtriusque Imperii, de quibusdam
 etiam meminerunt *l. 1. 2. 3. de apparitoribus Praefecti Praetorio*
 & priuileg. eor. lib. 12. c. 2.

De Aedilibus. Cap. 31.

- 1 Aediles unde dicti, & qui.
- 2 Aedilitate ante Tribunatum plebis antiquior.
- 3 Aedilium duo ordines aediliumque, Curulium origo, conatus, &
 potestatis incrementum. nu. 5.
- 4 Aediles a quibus crearentur, munera & officia eorum, insignia-
 que. nu. 6. 7. 8. & 9.
- 10 Annonariae cura, penes quos. nu. 11. 12. & 13.

¶ Via aedilium edictum, & iuris honorarii & Praetorii pars dici-
 tur, & coheret iuri Praetorum vrbani & peregrini. *l. 5. §. praetoriae de verbor. oblig. p. §. praetoriae de iur. iud. §. Praetorum quo-
 que aedilia, vers. proponerent, de iure iur. apud Iustin. & ibi Theo-
 phil.* dicendum post Praetores de aedilibus. Theophilus Aediles di-
 ctos esse ait, §. porro aediles, eod. vel a cura aedilium sacrum quam
 habebant, ne quis ante quadagesimum forte annum ad sacerdotium
 admitteretur: item aediles quasi aediles ab aedeundo, nam, in-
 quit, quo tempore plebs recessit a Senatu, quem ad modum Con-
 sul inter patres ius reddebat, ita & in plebe creatus est quidam
 quem illi adirent, qui ope aliqua egerent, vel ita dicti, quod magis
 est, placet quod foris curarent, a Graecis *ἀγορανομοί*. Sextus Pom-
 peius Festus, *e Aedilis*, inquit, *immo aedilis Magistratus*, qui aedum
 non tantum sacrarum, sed etiam privatarum curam gerebat. Postea
 hoc nomen & ad Magistratus transfusum est. Dicitur esse autem aedi-
 lis, quod facilius ad eum plebs aditus esset. Sed & aedilitas dicebatur ca-

dem dignitas: sicut Pontificatus, aut Magistratus. Et Varro, *4. de
 ling. Lat. e Aedilis*, qui ad sacras & privatas procuraret. Item inquit
 Pomponius, *l. 2. §. si idem temporibus, de orig. iur. P. vt essent qui a-
 edibus praesentent, in qua omnia scia sua plebs referebat, duos ex plebe
 constituit, qui etiam aediles appellati sunt.*

¶ Dubitat Fenestella, vtrum aediles ante Tribunatum plebis crea-
 ri ceperint & aedilitatem plebeiam pro vetustissimo Magistratu
 habet, *Fenest. de Magistr. c. 13. atq; iuxta sententiam comicuriam*
 adfert, quod exactis Regibus ad secessionem plebis in sacrum mo-
 tem factam, maxima pars populi tanto tempore absq; aliquo in
 Repub. Magistratu qui eum tueretur existerit. Et quod apud Li-
 uium non multa post Tribunos plebis creatos legat quodam tem-
 pore, cum alter Consul obisset & alter agram antiuam traheret.
 ¶ Oppugnant hanc sententiam plures & verius, Plutarchus, in
 ¶ *Mario* duos constituit aedilium ordines, vnum in quo ipsi aediles
 in iure dicendo, sellis curuos pedes habentibus, vterentur, qui
 nomen Magistratus retinebat. Secundum autem aedilem popula-
 rem Magistratum appellatum. De plebeis viuis tantum aediles
 eligebantur ab initio, postea vero anno ab vrbe 390. creati hinc
 ceperunt ex patriciis, in tertia secessionem plebis a patribus, quando
 concordia facta, ludus fieri maximos ceu. fuisset Senatus, & vt dies
 vnus triduo adiceretur, aedilibus plebis id recusantibus, concla-
 mantibus autem iuuenibus. Patriciis, se id immortalium causa lu-
 benter facturos, si aediles fierent. Vnde factum, vt Dictator qui
 comitia habebat, duos aediles ex populo rogauerit. Et ita Cn.
 Quinctius Capitolinus, & P. Cornelius Scipio, ex Patriciis primi
 aediles additi sunt duo. Quos, vt Praetorem curulium sella & praetex-
 ta instrui placuit, haec & plura *Liuius lib. 7. Decad. 1. Fenest. l. 2. §.
 deinde cum placuisset creari, de Magistrat.* Cicero, aediles curulis
 Magistratum, multis annis post Decemuiros institutum ait, *Cic.
 lib. 6. Epistol. ad Atticum, eius l. omnium autem. 107. ¶ Cuiusmodi
 ¶ tamen conditionis fuissent, prius a suffragiis populi creaban-
 tur, vt ceteri Magistratus, ad quod alludit quod scribitur a Plauto,
 in Sycho.*

Sine populi suffragio, tamen aedilitatem hic quidem gerit.
 Notans temeritatem Parathici, qui in domo aliena sine potestate
 imperabat. Aliquando & postea, Caesares aediles creati sunt. Et re-
 fert Pomponius, *l. 2. §. deinde Corn. Sylla, de orig. iur.* In litem Ca-
 sareum duos Praetores, & duos aediles qui frumento praesentent, a
 Cerere, Cereales dictos constituisse. Deinceps aediles Senatusfe-
 creatos fuisse, & sex in vrbe aliquando ius dixisse. ¶ Magistratus
 ¶ principio aedilis fuit populi: subinde, vt de Praetoribus dictum est,
 adeo creuit eius auctoritas, vt ad eos summa rerum & maiestas con-
 sularis Imperii aliqua do venerit, *Pompon. Latius, in Magistr. in aedil.
 Dion. Halic. de illorum ortu, causa, & potestate, & formula creandi
 sic scribit, in 6. circa fin. Petierunt a Senatu permissi sibi vt quorun-
 que duos ex plebe crearent subministraturos Tribunos plebis, quicquid o-
 pus sit, & lites nonnullas eorum permissi diiudicatos, adimq; sacra-
 rum, locorum publicorum, atq; annonae curam habituros. Hoc quoque
 per Senatum concessio, creauerunt, quos tunc ministros & socios Tri-
 bunorum ac Iudices appellabant: nunc vero ab officiorum vno aediles
 vocant, potestatem habentes alterius ministrum vt antea. Curant au-
 tem multas magnas res, suntq; maxima ex parte Graecorum agoranom-
 um similes. ¶ Exemplo ¶ Reipub. Romanorum, fuerunt coloniae
 quaedam gubernatae, & ciuitates & oppida formam Magistratu
 popularium mutati sunt. Ideo & in municipiis quibusdam aedi-
 les fuerunt, qui aedilium munera Romanorum, saltem aliqua cum
 eo nomine obibant, vt in *l. qui in silam, §. 1. loca. P. in l. non tantum,
 §. si qui in aedilitate, de exco. iuto.* Et Spartianus quoque per latina
 oppida Dictatores & aediles fuisse, vt *Vlbris Aetii Monariz* op-
 pido scribit, *Spart. in Adria.* Meminit & Iuuenalis, *Sat. 10. sed hinc
 plebeium, & veluti minimum facit Magistratum.**

*Et de mensura vis dicere, vasa minor a
 Frangere pannosus vacuus aedilis Vlbris.*
 Et Pertius, *Sat. 3.*

Frangere heminas Aetii aediles tinguas.
 ¶ Ex quibus etiam colligimus, vnum aedilium mutans, circa men-
 turas, vt curarent iustitiam & probae essent: talia essent & pondera:
 quae si talia non reperissent, liceret frangere, *l. item queritur, §. si
 quis mensuras, loca. P.* Praecipua namque circa forum venale cura
 eorum, & circa venalia: idcirco de his edicta proponebant quae
 vendebantur, vt res sine vitio morboque venderentur: & si cum
 illis venderentur, palam facerent, §. *proponerent, de iure natu. gen.
 & civil. l. 1. de aedil. edict. P.* Et ita tradit Aulus Gellius, in edicto
 aedilium Curulium qua parte de mancipiis vendendis cautum est,

